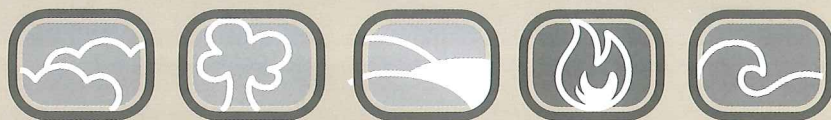

DANSK FRILUFTSLIV

– forum for natur- og friluftsliv

Temanummer om transfer i friluftslivet

Medlemsblad nr. 105, marts 2018

*„Vi skal lære af naturen
og lære i den.*

ADVENTUROUS LEARNING

Et nordisk friluftslivs perspektiv

Af Af Sune Steiniche Kjær, lektor og leder af friluftsvjelelederuddannelsen i VIA, ssk@via.dk
& Martin Ladefoged Johnsen, lektor og underviser på pædagoguddannelsen og friluftsvjele-
deruddannelsen i VIA, mljo@via.dk

INDLEDNING

Denne artikel tager udgangspunkt i en skelnen mellem traditionelt nordisk friluftsliv, som i højere grad praktiseres i Norden og moderne friluftsliv (Adventure Education), som i højere grad praktiseres i de engelsksprogede lande. I traditionelt nordisk friluftsliv står naturoplevelsen, turbegrebet, tur efter evne, formidling og friluftsvjeledning centralt (bl.a. Bentsen 2009, Tordsson 2005), mens personlig udvikling, korte kurser, iscenesatte højrisiko- og grænseoverskridende aktiviteter karakteriserer Adventure Education traditionen (Bentsen 2009). Ligesom vi i Danmark diskuterer og reflekterer over friluftslivets hvad, hvorfor og hvordan (fx Bentsen 2009; Andkjær 2005), ses der også en tendens til at flere »outdoor educators« i de engelsksprogede lande stiller spørgsmål til egen praksis (bl.a. Beames 2006; Loynes 1998). Der argumenteres bl.a. for en pædagogik, hvor adventurous learning står mere centralt (Beames & Brown 2016). Dette perspektiv inddrager vi i vores tænkning om nordisk friluftsliv.

Formålet med artiklen er at redegøre for, hvordan adventurous learning kan bruges som refleksionsramme i fht. studerende på pædagog-, lærer- og friluftsvjelelederuddannelsens læring før, under og efter en friluftstur.

BAGGRUND

Begrebet adventurous learning (AL) er introduceret i bogen »Adventurous Learning - a pedagogy for changing the world« af Simon Beames og Mike Brown (2016). Bogen er skrevet i en anglo-amerikansk kontekst (Adventure Education), hvor adventure som begreb og aktivitet ofte bruges i en læringsmæssig sammenhæng. Der er endnu ikke ført entydige og overbevisende beviser for, at grænseoverskridende aktiviteter fører til bedre læring i fx skolen. Det er ofte lukkede aktiviteter, hvor den enkelte deltager ikke udforsker kreative læringsmuligheder, men måske snarere gennemsøger igennem, fx en klatrebane, uden refleksion og handlemuligheder. Inden for nordisk friluftsliv er der ikke

så stor tradition for denne type af aktiviteter i skole og institutioner, men i højere grad inden for den private sektor. Alligevel finder vi, at der kan ligge spændende læringsperspektiver i at være nysgerrige på, hvordan nogle af de oprindelige elementer fra adventure tilgangen kan inkorporeres i en nutidig kontekst: Vi tænker særligt på det fokus, at skabe god læring og individer, som kan navigere i det senmoderne samfund, med stor omstillingshastighed. Her giver det god mening at snakke om transfer ud af AL og ind i andre kontekster.

Transfer betyder overføring, og vi definerer det som »at kunne overføre viden og kunnen fra en situation til en anden« (Wahlgren 2012, s. 15). Inden for læring tales der om at lære at lære. Så gennem AL erfaringer bliver den enkelte studerende bedre til at overføre meningsfuld læring til andre arenaer.

FORSTÅElsen AF ADVENTURE OG ADVENTUROUS LEARNING

Adventure kan som begreb forstås bredt. Tidligere er det brugt om store opdagelsesrejser som Fridtjof Nansen. De udforskede ukendte områder med livet som indsats. Beames og Brown (2016) argumenterer for, at adventure kan forstås på mange måder - og at det både kan være individuelt og kulturelt forankret.

Et »adventure for mig«, behøver ikke at opleves som et »adventure for dig«. En persons tidligere oplevelser og erfaringer har indflydelse på om en person har oplevelsen af et adventure. Det er ikke selve aktiviteten, der gør noget til et adventure, men måden den udøves på. Som følge af det mangfoldige adventurebegreb bruger de to forfattere derfor bevidst terminologien »adventurous«. Med adventurous menes »åben for, involverende, ny og udfordrende metode eller oplevelse« (Ibid. s. 9). I deres forståelse af »adventurous« indgår 4 elementer: 1) autenticitet, 2) handlekompetence, 3) læringsuvished og 4) viden og færdigheder, som alle uddybes herunder:

1) Forståelsen af autenticitet

Autenticitet har, i uddannelsesmæssig sammenhæng, at gøre med læring som foregår i autentiske omgivelser, og som kan anvendes i de studerendes hverdagsliv. Det betyder, at underviseren også må tage udgangspunkt i den studerendes livsverden. Uddannelsesfilosoffen Deweys tilgang til læring bliver tillagt stor værdi, idet hans begreber om interaktion og kontinuitet er centrale. Herudover spiller kontekstbaseret læring og konstruktivisme en rolle. Læringen er autentisk, hvis de studerende kan linke uddannelsesindhold til tidligere og efterfølgende erfaringer og oplevelser (Ibid. s. 51ff).

2) Forståelsen af handlekompetence

Handlekompetence kan defineres som graden af mulighed for at foretage valg og handle på baggrund af disse valg på en måde, der gør en forskel i de studerendes liv (Martin 2004, s.135).

Ejerskab og handlekompetence er to generelt accepterede begreber til at skabe meningsfuld læring og for at kunne foretage oplyste valg. Hvis en reel autonomi og handlekompetence skal udvikles hos de studerende, er det uhyre vigtigt, at de valg, der kan foretages, er reelle og meningsfulde for de studerende. Desuden er det vigtigt, at de kan se konsekvenserne af de handlinger, de foretager, og derfor er der fokus på aktiviteter, der opfylder dette, i AL.

Vi er som individer påvirket af den kontekst, der omgiver os, men har samtidig også muligheder for at udvide handlekompetence og ændre denne kontekst til en vis grad. Vores handlinger er autonome, hvis de er drevet af ønsker og tanker fra os selv, frem for hvad andre siger. At give de studerende et valg, er dog mindre vigtigt i forhold til relevansen af det valg. En vigtig pointe er, hvorledes underviseren, på en anerkendende måde, forholder sig til den frustration, studerende oplever, ved en udfordrende opgave: Selvom opgaven måske ikke kan ændres, så vil selve anerkendelsen virke fremmede for oplevelsen af handlekompetence hos de studerende, der risikerer noget ved at bevæge sig uden for deres komfortzone og ud i det ukendte. Det er vigtigt, at valgene ikke bliver enkelte overfladiske valg, som hvilken gruppe man ønsker at være i, men i stedet har fokus på at have indflydelse på de studerendes aktive valg om at blive kognitivt engageret i opgaven. Det er særligt vigtigt, at de studerende kan se konsekvenserne af de valg, de foretager. Så det

er de studerendes læringspotentiale, der er i centrum, som aktiviteten skal tilpasses til, og ikke den anden vej rundt. Aktiviteterne skal give de studerende mulighed for at udføre aktive handlinger frem for at være passive (Beames og Brown s. 62ff).

3) Forståelsen af læringsuvished

Læringsuvished refererer til uvisheden over udkommet af en stillet opgave. Uvished giver mange muligheder for at berige læreprocessen, da det giver mulighed for at man kreativt skal finde nye løsninger og eksperimentere med nye ideer og handlinger. Og som følge af det senmoderne samfunds mobilitet, hastige ændringer og generelle usikkerhed giver det god mening, at det er en kompetence studerende skal udvikle. Kreativitet defineres af Beames og Brown (2016, s. 77) som tre beslægtede elementer: a) forestillingsevne (processen hvor vi hjælper vores hjerne med ting, der endnu ikke er synlige for vores sanser), b) kreativitet (processen hvor man udvikler værdifulde ideer) og c) innovation (processen hvor vi får nye ideer implementeret i praksis).

Undervisere skal dermed etablere kontekster, hvor det er muligt for de studerende at komme med gode ideer, der kan hjælpe dem med at løse de problemer, de står overfor. Her er kreativitetspotentialet centralt, som bl.a. handler om at betone krydsbefrugtning mellem forskellige fagligheder og kontekster, samt at give nok tid til at være kreativ, for at kunne nå at lave fejl, forbedre ideer o.a. Det er dog vigtigt at præcisere, at forskellige individer også har forskellige grader af, hvordan de tackler usikkerhed. Her skal man som underviser være opmærksom på den enkeltes »tolerance« over for dette. Her kan man enten skærme de studerende for usikkerheden, eller give dem værktøjer og handlemuligheder til at tackle usikkerheden. Læringsmetoder inden for læringsuvished handler om særligt tre tilgange:

a) Der skal være flere handlingsmuligheder og mulige løsninger, b) Opgaven må være kompleks for at kunne fordybe sig i den, men ikke i så stor grad at de studerende ikke kan overskue opgaven og c) Processen må også indebære en vis grad af uvished hos underviseren (Beames og Brown s. 82).

4) Forståelsen af viden og færdigheder

Viden og færdigheder defineres som det at de studerende skal kunne beherske de udfordringer, de bliver stillet i undervisningen, ud fra den viden og de færdig-

heder, de allerede har. En udfordring kan kendetegnes ved, at den involverer risiko og en form for uvished. En meningsfuld udfordring er, når de studerendes færdigheder og viden øges i takt med, at en opgave bliver sværere og mere kompleks. Dette kan skabe en positiv respons hos de studerende, hvilket åbner op for en åben tilgang til læring. Ideelt set er målet med en udfordring i en autentisk læringskontekst, at den skal udvikle en evne hos de studerende til at træffe beslutninger på baggrund af informationer, som tillader, at de kan bruge deres handlekompetence. Ved at de studerende er med til at forhandle niveauet på udfordringer, så vil de have bedre mulighed for at træffe beslutninger, at udvikle personlig og social handlekompetence og tage ansvar for deres handlinger. En afgørende faktor i AL er, at en udfordring ikke skal starte med den præmis, at de studerende skal uden for deres komfortzone, som tendensen har været inden for Adventure Education. I stedet skal en udfordring starte med at tage udgangspunkt i de studerendes styrker og interesser, og på den måde opmuntre dem til at finde en udfordring, hvor de oplever at kunne mestre en udfordring, som vil udvikle dem. Her er flow og motivation en nøglefaktor i opnåelsen af viden og færdigheder.

Således kan vi opsummere de fire elementer i AL:

1. Autenticitet: At gøre læringsaktiviteterne og -arenaen så realistiske som muligt for de studerende,
2. Handlekompetence: At sikre at de studerende har forstået hvad og hvordan de har lært. Samt et fokus på de studerendes evne til at træffe valg og at handle på disse i forhold til deres eget liv,

3. Læringsuvished: En villighed fra undervisere og studerende til at fjerne sig fra rigide, målstyrede læreprocesser til mere proces- og kreativitetsoverrettede læreprocesser,
4. Viden og færdigheder: At hjælpe de studerende til at udvikle anvendelig viden og færdigheder (Beames og Brown, s. 20-21).

Beames og Browns pointe med at ville udøve mere adventurous undervisning er, at de gerne vil give de studerende mere med sig fra læringsmiljøet end det vi, som undervisere, kan facilitere for dem.

De erstatter Adventure Education med AL for at fjerne sig fra den traditionelle forståelse, til i højere grad at kunne udforske det eventyrlige med et sæt læringsbriller, som har fokus på at skabe reel handlekompetence hos den enkelte studerende, og derigennem give transfer til livet uden for eller i forlængelse af skolen.

METODE

I vores forskningsdesign tager vi udgangspunkt i studerendes arbejde med og refleksion i portfolio (Lund 2008, p. 12) og deres oplevelser af AL på en syv dages friluftstur. De studerendes arbejde med portfolio har foregået før (ca. 1 måned), undervejs samt 2 måneder efter turens afslutning. Helt centralt i portfolioarbejdet står de studerendes refleksion over de 4 elementer i AL. Portfolioarbejdet har været udformet med præcise spørgsmål inden for hver af de 4 elementer med åbne svarkategorier (Kruuse 2005).

Foto: Camilla Roes Orre

EMPIRI

80 studerende deltog i portfolioarbejdet. De studerende har forskellig baggrund: 15 friluftvejlederstuderende (FVU), 25 2. års pædagogstuderende (PÆD) samt 40 3. års lærerstuderende (LÆR). De fleste LÆR og PÆD er aldersmæssigt i 20'erne og i gang med deres første uddannelse, mens FVU typisk er 30-60 år og med en tidligere uddannelse bag sig. FVU har ofte stor erfaring med at være i naturen, mens det ikke er tilfældet i så høj grad hos LÆR og PÆD.

Alle studerende er af sted på en 7 dages vandretur i Norge fra A til B med overnatning i telt i mindre grupper. FVU er inddelt i mindre grupper (3-5 personer) mens LÆR og PÆD er inddelt i grupper på 10-12 personer (typisk 3 teltgrupper á 4 personer) og med tættere vejlederfølgning. Hele forløbet indbefatter to planlægningsdage med fokus på såvel praktiske detaljer som logistik, personligt og fælles udstyr, mad, men også turplanlægning, turnormer og læringsmål for gruppen og den enkelte studerende.

RESULTATER

Der er i alt afleveret 73 stk. portfolioer. Det er indholdet i disse, som udgør datagrundlaget for denne undersøgelse. Resultaterne af undersøgelsen fremlægges i kvantitativ form gennem tabeller og procentuelle positive og negative besvarelser og i kvalitativ form gennem udsagn fra de enkelte studerendes portfolioer. Vi har undladt de kvantitative resultater i denne artikel (de kan erhverves ved henvendelse til forfatterne).

KVALITATIVE RESULTATER

Nedenstående udsagn er udvalgt på baggrund af kodning af ord og emner inden for hver af de fire elementer af AL. Nedenstående »citerer« er udelukkende fra de positive besvarelser givet af de studerende. Der skelnes her ikke mellem LÆR, PÆD eller FVU.

Autenticitet

Autenticitet har, i denne sammenhæng, at gøre med læring som foregår i den virkelige verden og som kan anvendes i de studerendes hverdagsliv. Det betyder, at undervisningen, i dette tilfælde friluftsturen, også må tage udgangspunkt i den studerendes livsverden (Beames 2016). Flere studerende drager også paralleller til deres arbejdsliv eller kommende arbejdsliv: »At arbejde sammen i små teams har været en øjenåbner for, hvor vigtigt det er at inddrage alle i gruppen. Dette kan sammenlignes med arbejdet som lærer, hvor lærerteams arbejder tæt sammen«, »Jeg kan overføre

nogle ting fra turen til min fremtidige stilling som lærer. Fx kan jeg nu arrangere en lejr tur med en klasse med viden omkring hvordan man planlægger og udfører turen«. Flere studerende forholder sig også aktivt til deres hverdagsliv: »Mange dele af turen kan bruges i mit daglige liv, især tanken om at have en positiv indstilling, trods storm og slud, er værd at huske«.

Handlekompetence

Handlekompetence skal forstås som graden af mulighed for at foretage valg og handle på baggrund af disse valg på en måde der gør en forskel i de studerendes liv (Beames 2016). Der er flere studerende der tilkendegiver dette: »Processen med at skulle skabe og planlægge sammen som gruppe, hvor vi ikke kender hinanden så godt, giver en indsigt i hvordan det er at indgå i en gruppeproces. Jeg er blevet mere opmærksom på vigtigheden i at tage imod og give plads«, »Vi har som studerende haft mange valg i planlægning, vejvalg, mad, planer for kort, kompas m.m.«, »Jeg har indset at jeg er mere handlekraftig end jeg troede«, »Handlekraftigheden kan bruges i mange sammenhænge i mit liv« og »Jeg reflekterer mere og mere over eget liv efter sådanne ture«.

Læringsuvished

Læringsuvished skal forstås som den uvished over udkommet af en opgave eller et problem, man står over for (Beames 2016). Der er flere studerende, der hæfter sig ved forskellige kreative løsninger, de har oplevet på turen - løsninger der er forbundet med mere praktiske og konkrete arbejdsopgaver: »Vi tog en kreativ løsning om fordeling af grej for at få en af pigerne på Øystein-natten« (Fjeldtop, red.), »Processen har givet god træning i at samarbejde, i at finde de bedste løsninger for hvordan dagen skulle skrues sammen og om der skulle ændres planer«, »Vi havde en situation hvor det blæste meget og vi skulle sikre vores telt. Det blev løst ved hjælp af samarbejde og kreative løsninger« og »...bl.a. når man skal over en å og der ikke umiddelbart er et sted at komme over«.

Viden og færdigheder

Essensen i dette element er at de studerende skal kunne beherske og mestre de udfordringer, de bliver stillet i forbindelse med friluftsturen, ud fra den viden og de færdigheder de har (Beames 2016). Mange studerende giver udtryk for at de har fået viden og færdigheder om det at tage på tur - og i forhold til deres kommende virke som pædagog, lærer eller friluftvejleder: »Den

grundlæggende planlægning med plan A-B-C kan og bruger jeg i mit arbejdsliv», »Jeg har fået langt mere viden om friluftsliv under turen end jeg havde turde håbe på. Alt det man læser kan man ikke rigtig bruge til noget før man selv står i situationen. Jeg kendte i forvejen til det med at vandre i fjeld, men det at stå for planlægningen og arbejdet i samarbejde med så forskellige mennesker, som der findes på studiet, har givet mig indsigt i forskellige typer friluftsliv og mulighed for at lære af hinandens interesser og erfaringer«. På baggrund af ovenstående kvalitative resultater vil vi forsigtigt konkludere, at der er et potentiale for at studerendes læring kan understøttes gennem brug af AL som refleksionsramme i portfolioarbejde før, under og efter en friluftstur.

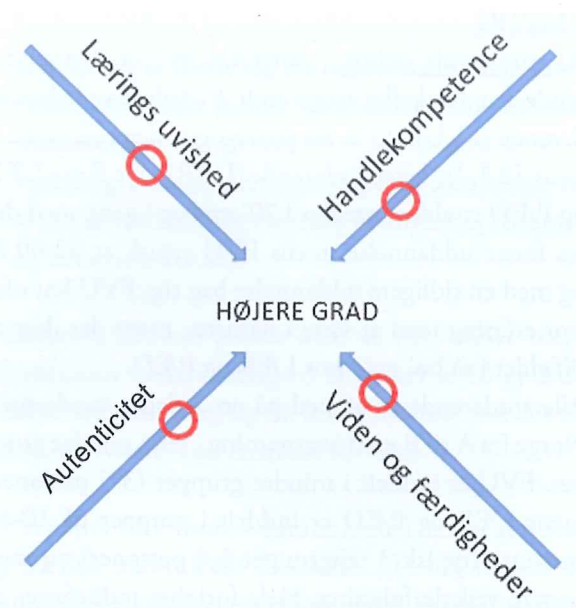
Diskussion

De studerendes besvarelser er svingende i forhold til både kvantitative og kvalitative data. Dette gælder også inden for de enkelte grupper. Vi kan måske skabe mere læring hos de studerende, der ikke har svaret eller har svaret mangelfuldt, hvis vi fx afholdt fokusgruppeinterviews. På den måde kan vi måske åbne op for flere perspektiver på AL end den enkelte studerende selv har gjort. Fx udtaler en studerende under læringsuvished: »kreative, hmm. Jeg ved ikke om vi er ude i kreative løsninger, hvad kan være kreativt i forhold til at planlægge ruter der skal have fokus på sikkerhed og oplevelser«. Andre studerende påpeger netop rutevalg som kreative perspektiver. Og vi ser også studerende, der har været i samme gruppe, være uenige om graden af at kunne se de kreative muligheder ved at skulle planlægge en tur. Studier viser, at deltagere der oplever en friluftstur som anstrengende både fysisk og psykisk, gør sig flere refleksioner over egen person i forhold til deltagere som ikke har fundet turen så anstrengende (Horgen 2015). Dette kan betyde noget i forhold til variationen af svar fra FVU, som i udgangspunktet har mere erfaring end LÆR og PÆD.

Perspektivering

På baggrund af indeværende projekt åbner der sig en masse spørgsmål, som kan være relevante at stille, men svære at svare på. Bl.a. om det giver mening at bruge AL i nordisk friluftsliv, som er kendetegnet af helt andre værdier og pædagogik end Adventure Education? Hvis ja, hvordan bruger vi så AL i vores refleksion over friluftsliv?

Vi har forsøgt at vurdere graden af AL på vores friluftstur ud fra følgende figur:

Figur 1: Grad af AL på en 7 dages vandretur, model fra Beames og Brown, 2016.

Vi vurderer graden af de fire elementer som følgende: Autenticitet er over middel, da mange indholdselementer på turen er noget de studerende kan overføre til deres dagligdag. Dog er det tvivlsomt om de kommer til at planlægge og gennemføre en 7-dages vandretur til Norge i egen eller professionel sammenhæng.

Læringsuvisheden vurderer vi til noget over middel, da forløbet på den ene side har været planlagt nøje med master til turplan, fastlagte overnatningssteder m.m. særligt hos PÆD og LÆR.

Men omvendt har der været en hel del læringsuvished i forhold til rutevalg og at gå fra kortet i planlægningsfasen og til at orientere sig i virkeligheden. Det er i dette element, der er flest negative besvarelser fra studerende.

Dog er der i alle fire kategorier markant flere positive besvarelser end negative. I forhold til handlekompetence ligger denne over middel. De studerende har selv valgt undervisningsmodulet, hvorfor deres motivation er høj - de tager gerne ejerskab og medbestemmelse ud fra det, de nu kan. Selv om rammerne for turen er lavet på forhånd, har de studerende skullet træffe mange valg undervejs - især før og under turen. Viden og færdigheder ligger ligeledes højt i vurderingen, da mange studerende ikke har haft erfaring med at planlægge sådanne ture. De har derfor fået megen ny viden og færdigheder i både planlægning, gennemførelse og evaluering af sådanne ture.

»...men det er som om, at det sociale de laver med at løse opgaver sammen og bo op og ned af hinanden i bivuakker, giver dem mere, end jeg kan planlægge inde...«

NÅR EN TUR UD GIVER LÆRING INDE - EN PRAKTIKVINKEL

Interview med efterskolelærer Dorte Engholm Larsen